

A hitelintézetek és befektetési vállalkozások tőkekövetelmény szabályozásának (CRD) a közelmúltban elfogadott és jelenleg folyamatban lévő uniós módosításai

A hitelintézetek és befektetési vállalkozások tőkekövetelmény szabályozását tartalmazó CRD (Capital Requirements Directives, 2006/48/EK és 2009/49/EK) irányelvet 2006-ban fogadták el, alkalmazása 2008. január 1-jétől kötelező. Már az irányelv tervezetének uniós jogalkotási folyamatban történő egyeztetése során több kérdésben nem sikerült a tagállamoknak egyetértésre jutni, ezek megoldását későbbre halasztották. Az időközben kialakult pénzügyi válság felhívta a figyelmet a tőkeszabályozás hiányosságaira is, így azonosításra kerültek azon területek, melyek szabályozásának továbbfejlesztése szükséges. Az alkalmazás során felszínre kerültek továbbá olyan értelmezési problémák, melyek egységes kezelése a szabályozás pontosítása révén valósítható meg. Mindezek miatt került sor a CRD több területen kezdeményezett módosítására, melynek vitája és egyeztetése párhuzamosan folyik.

A CRD I a tőkekövetelmény számítás technikai kérdéseit szabályozó rendelkezéseket érintő módosítás, melyet a Bizottság komitológiai eljárás keretében fogadott el. E módosítás a tőkeirányelv rendelkezéseit pontosítja, a hiányosságokat pótolja, megszünteti az inkonzisztenciákat, illetve a piaci szereplők javaslatainak mérlegelését követően a gyakorlat során túl szigorúnak bizonyult előírásokat lazítja.

A CRD II-ként ismertté vált módosítás a tőkeirányelv elfogadásakor nyitva maradt kérdéseket – a szavatoló tőkére és a nagykockázat-vállalásra vonatkozó szabályozást – kívánja európai szinten egységesíteni, továbbá az elmúlt időszak pénzügyi fejleményeiből fakadó problémákra keresi a szabályozói választ. E módosítás keretében a likviditási követelmények megerősítése és az értékpapírosításhoz kapcsolódó kockázatkezelési- és tőkeszabályok szigorítása is megtörténik. A nemzetközileg aktív bankok hatékony felügyeletének elősegítése érdekében pedig a javaslat a felügyeleti hatóságok együttműködési keretét megadó felügyeleti kollégiumok működését és feladatmegosztását fekteti le.

A CRD III módosító javaslat célja a kereskedési könyvbe sorolt tételek és az összetett értékpapírosítási pozíciók tőkekövetelményének megerősítése, illetve a hitelintézetek és befektetési vállalkozások javadalmazási politikájára vonatkozó elvárások uniós szinten történő rögzítése.

A CRD IV az Európai Bizottság konzultációs munkaanyaga, melynek célja a jelenlegi tőkeszabályozás prociklikus hatásainak mérséklése a gazdasági cikluson átívelő várható veszteség alapú tartalékképzés bevezetése révén, a felelős hitelezés elősegítése a nem hazai devizában denominált, lakóingatlan fedezete mellett nyújtott kitettségekre vonatkozó pótlólagos tőkekövetelmény előírásával, a szabályozás egyszerűsítése és az egységes alkalmazás biztosítása a kivételek, derogációk és diszkréciók megszüntetésével.

A módosítások jelenlegi állása az uniós jogalkotásban a következőképpen alakul:

- CRD I: Hatályba lépett a módosítás, alkalmazása 2011. január 1-jétől kötelező.
- CRD II: Hatályba lépett a módosítás, alkalmazása 2011. január 1-jétől kötelező.
- CRD III: Egyeztetés alatt áll, az Európai Tanács elfogadta a tervezetet, az Európai Parlament várhatóan 2010 nyarán dönt (alkalmazása várhatóan 2011. január 1-jétől kötelező).

- CRD IV: Konzultációs dokumentumként került meghirdetésre 2009 nyarán. Jelenleg nem látható előre a módosító javaslat uniós elfogadásának menete, és az alkalmazás időpontja.

A CRD I-II-III módosítások átültetésére vonatkozó hazai jogszabály módosítási javaslatokat együttesen, 2010 folyamán kell kidolgozni, melynek során a hitelintézetek és befektetési vállalkozások tevékenység végzésére vonatkozó minden jelentősebb törvényi és rendeleti szintű jogszabályt módosítani szükséges.

Az uniós módosítások átvétele során fontos szempont a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó egységes hazai szabályozás kialakítása, így a Hpt. és Bszt. rendelkezéseinek, továbbá a vonatkozó kormányrendeletek szövegének harmonizálása. A jogszabály módosítási javaslatok kidolgozása során lehetőség nyílik az eredeti CRD szabályozást átültető rendelkezések pontosítására, javítására is. Számos rendelkezés gyakorlati alkalmazása során merült fel értelmezési kérdés, melyek egységes értelmezését a jogszabály módosítása, illetve kiegészítése biztosíthatja.

CRD I

Az uniós szabályozás piaci folyamatokhoz való gyorsabb alkalmazkodása érdekében a CRD irányelv felhatalmazást adott a Bizottság részére a tőkekövetelmény számítás technikai kérdéseit szabályozó rendelkezések komitológiai eljárás keretében történő módosítására. Ily módon a Bizottság a Tanács és a Parlament közreműködése nélkül fogadhatta el a 2006/48/EK irányelv rendelkezéseit módosító **2009/83/EK** és a 2006/49/EK irányelv rendelkezéseit módosító **2009/27/EK** Bizottsági irányelveket¹. E módosítások a 2006-ban elfogadott irányelv technikai rendelkezéseit pontosítják a sztenderd módszer, a belső minősítésen alapuló módszer, a kockázatmérséklés hatásának számítása, az értékpapírosítás, a működési kockázat és a kereskedési könyvi tételek tőkeszámítása tekintetében. A módosítások továbbá pótolják a hiányosságokat, megszüntetik az inkonzisztenciákat, illetve a piaci szereplők javaslatainak mérlegelését követően a gyakorlat során túl szigorúnak bizonyult előírásokat lazítják. A módosító javaslatokat a CRD alkalmazásának értelmezési kérdéseit tárgyaló szakértői bizottság, a CRDTG (Capital Requirements Transposition Group) készítette elő a piaci szereplőktől beérkezett kérdések és javaslatok alapján².

CRD II

Az Európai Bizottság 2008. októberében jelentette meg a CRD második módosítására vonatkozó tervezetét, mely végleges formájában 2009 őszén került elfogadásra. A **2009/111/EK**³ irányelv az alábbi lényeges kérdésköröket érinti:

¹ Az irányelvek elérhetők a következő címen:

2009/27/EK <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:094:0097:01:EN:HTML>

2009/83/EK <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:196:0014:01:EN:HTML>

² A tőkekövetelmény irányelv gyakorlati alkalmazásában segítséget nyújtó értelmezési kérdések és állásfoglalások nyilvánosan elérhetők a Bizottság honlapján: <http://ec.europa.eu/ygol/index.cfm>

³ A 2009/111/EK irányelv elérhető a következő címen:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:302:0097:0119:EN:PDF>

- Hibrid instrumentumok alapvető tőkeelemként történő elismerése
- Nagykockázat-vállalási szabályok módosítása
- A felügyeleti tevékenység együttműködési kereteinek módosítása
- Likviditási kockázat kezelésének megerősítése
- Értékpapírosítási pozíciók tőkekövetelménye és kockázatkezelési követelményei

Az irányelv a fentiekén kívül a kollektív befektetési értékpapírban fennálló kitétségek kockázati súlyozását módosítja, továbbá a meghatározott feltételeknek megfelelő szövetkezeti hitelintézeti együttműködési formák esetén felmentést ad a prudenciális előírások egyedi teljesítése alól (ez utóbbi lehetőséget az irányelv az eddigiekben csak az 1980 előtt létrejött integrációk számára biztosította).

Hibrid instrumentumok alapvető tőkeelemként történő elismerése

A hibrid instrumentumok tőkeelemként történő elismerésére vonatkozóan az uniós szabályozás egységesítését a de Larosière jelentés prioritásként kezelte. Az ezen ajánlásnak megfelelően készült irányelv a CEBS javaslataira építve tartalmazza a szavatoló tőkében alapvető tőkeelemként elfogadható hibrid - azaz tőke és adósság jellegű tulajdonságokkal is bíró - instrumentumokkal szembeni követelményeket. Alapvető tőkeelemként a módosítás szerint azon hibrid instrumentum ismerhető el, mely lejárat nélküli vagy legalább 30 éves lejáratú, ténylegesen rendelkezésre áll, képes a veszteségek fedezésére folyamatos működés és felszámolás esetén is, és lehetőséget nyújt a kibocsátó számára a kifizetések (kamat, osztalék) törlesztésre oly módon, hogy az elmaradt összeg a későbbiekben sem követelhető.

A hibrid tőkeelemek szavatoló tőkébe történő beszámíthatóságára az irányelv korlátokat fogalmaz meg: az alapvető tőkeelemek összegének maximálisan 50%-a lehet azon hibrid tőke, mely kötelezően részvényre váltandó a hitelintézet pénzügyi és tőkehelyzetét veszélyeztető, meghatározott esemény bekövetkezése esetén, vagy amely a felügyeleti hatóság rendelkezése alapján kerül átváltásra. Az egyéb hibrid tőkeelemek aránya az alapvető tőkeelemek 35%-a lehet, míg a lejáratlall rendelkező vagy a visszafizetésre ösztönzőket tartalmazó innovatív (ilyen lehet például a fizetendő kamat futamidővel arányos lépcsőzetes emelkedése – step up) elemek aránya 15%. Az e határokat meghaladó tőkeelem is beszámítható a szavatoló tőkébe, de csak járulékos tőkeelemként.

Az elismerhető hibrid tőkeelem kizárólag a felügyeleti hatóság engedélyével, legalább öt év futamidő elteltével mondható fel, és ha a szerződés ösztönzőket tartalmaz a visszafizetésre, az csak 10 év eltelté után gyakorolható, szintén a felügyeleti hatóság engedélyével. A felügyeleti hatóság visszafizetésekor kötelezheti a hitelintézetet a hibrid tőkeelem ugyanolyan vagy jobb minőségű tőkeelemmel való helyettesítésére, vagy fel is függesztheti a hibrid tőke visszafizetését, ha azt a hitelintézet pénzügyi és tőkehelyzete indokoltá teszi. A Bizottság az irányelvben szereplő átmeneti rendelkezések (grandfathering) révén kívánja biztosítani a piacok zavartalan működését.

Nagykockázat-vállalás

Az irányelv a nagykockázat-vállalási szabályozásra európai szinten maximális harmonizációt előírva egyszerűsíti az eddigi szabályozást. A nagykockázat-vállalási korlát a továbbiakban is a szavatoló tőke 25%-a marad, azzal a kiegészítéssel, hogy míg korábban az éven belüli bankközi kitétségeket nem kellett figyelembe venni a korlátnál, addig a módosítás elfogadását követően a bankok (és befektetési vállalkozások) esetében a 25% és 150 millió euro közül a magasabb érték jelenti majd a korlátot.

A nagykockázat-vállalási korlát a hitelkockázat-mérséklés figyelembe vételét követően lesz alkalmazandó ügyfélcsoport szinten, melynek meghatározásánál explicit módon megjelenik szempontként a finanszírozási függőség. A szavatoló tőke nyolcszorosára vonatkozó teljes nagykockázat-vállalási korlát pedig törlésre kerül, mivel a gyakorlati tapasztalatok alapján nem volt olyan hitelintézet, melynél ez effektív korlátot jelentett volna. A nagykockázat-vállalásra vonatkozó adatszolgáltatás európai szinten egységes tartalommal, évente kétszer történik majd, a sztenderd és belső minősítésen alapuló módszert alkalmazó intézményekre részben eltérő tartalommal.

A nagykockázat-vállalási szabályozás módosítása keretében a korlátok alól felmentett kitétségek köre lényegesen változott. Az eddig nemzeti hatáskörben lévő mentesítési lehetőségek többségének alkalmazását – mely alacsony kockázatú kitétségekhez kapcsolódik – a módosítás kötelezővé teszi a tagállamok számára, ugyanakkor számos mentesítési lehetőség törlésre kerül, mint például az éven belüli bankközi kitétségek felmentése. A bankközi (2009. december 31-ig vállalt) kitétségek felmentésének és kedvezményes kezelésének megszüntetése azonban csak egy átmeneti időszakot követően, 2012. december 31-ét követően kerül sor. A csoporton belüli ügyletek nagykockázat-vállalási korlátok alól történő korábbi mentesítési lehetősége viszont a továbbiakban is fennmarad. A módosítás szerint a lakóingatlanlal fedezett ügyletek (és a felügyeleti hatóság engedélyével a lakóingatlanlalnak nem minősülő ingatlanlalnal fedezett ügyletek) a jövőben 50%-os értéken vehetők majd figyelembe a nagykockázat-vállalási korlát alkalmazása során.

A felügyeleti tevékenység együttműködési kereteinek módosítása

A több tagállamban tevékenykedő bankcsoportok esetében jellemző központosított likviditás-, és kockázatkezelés, tőkeallokáció, a csoportstruktúra üzletági alapra helyezése a felügyeleti hatóságok szoros együttműködését kívánja meg a felügyeleti tevékenység ellátása során. Az irányelvben rögzítésre kerülnek a nemzetközi felügyelés operatív keretének, az ún. felügyeleti kollégiumoknak a működési szabályai és feladatai.

A felügyeleti kollégiumok jelentik a hatóságok közötti információcsere és egyeztetés fő színterét, melyet az EU szinten konszolidáló felügyeleti hatóság vezet. A kollégiumi működés célja, hogy a csoporttagokra vonatkozóan egy közös értelmezésen alapuló, és lehetőség szerint egységes prudenciális elvárásokat fogalmazzanak meg, valamint követeljenek meg a nemzeti hatóságok, koordinálják – adott esetben delegálják – felügyeleti vizsgálataikat, és a csoportszinten jellemzően központosított funkciókat együttműködésben értékeljék. Így az EU-szintű hitelintézeti anyavállalatot felügyelő (home, azaz hazai) felügyeleti hatóság irányításával történik meg a hitelintézeti csoport belső tőkemegfelelésének, a kockázatkezelési és irányítási követelményeknek való megfelelésének értékelése, a többlettőke követelmény előírása és egyes csoporttagoknak a nyilvánosságra hozatali követelmények alóli mentesítése is. E döntések felügyeleti együttműködésbe való beemelésével tovább szűkül a leányvállalatot felügyelő, azaz fogadó (host) felügyeleti hatóságok döntési hatásköre.

Az Európai Bizottság eredeti javaslatával ellentétben a Parlament döntése szerint a felügyeleti hatóságok együttműködésének kiterjesztése a csoportok tőkehelyzetének megítélésére, és a többlettőke előírására oly módon valósul meg, hogy amennyiben nem születik megegyezés a csoporttagokat felügyelő felügyeleti hatóságok között, akkor konszolidált szinten az EU-szintű hitelintézeti anyavállalatot felügyelő felügyeleti hatóság, egyedi vagy szubkonszolidált szinten pedig a leányvállalatot felügyelő hatóság hozza meg önállóan döntését. A szükséges

egyeztetési időszak az eredetileg javasolt hat hónap helyett négy hónapra rövidül egy 2012-ig tartó átmeneti időszakot követően.

Az irányelvben a nemzetközi bankcsoportokat érintő további fontos témakör a jelentésszolgálat, mivel a nemzetközi csoportok számára nagy terhet jelent a nemzeti hatóságok felé történő különböző adatszolgáltatás teljesítése. A Bizottság a hitelintézeti csoportok tőkekövetelményére vonatkozó jelentésszolgálatokkal kapcsolatos minden döntést az EU szinten konszolidáló hatósághoz kívánta telepíteni. A Tanács és a Parlament azonban az európai szinten egységes jelentésszolgálat kialakítása mellett döntött, melynek alkalmazását 2012. december 31-re tűzte ki. E jelentésszolgálat vélhetően nagymértékben támaszkodik majd a CEBS által készített – és jelenleg opcionálisan alkalmazandó - jelentésszolgálati rendszerre (Common Reporting Framework, COREP), melyen a nemzeti jelentésszolgálatok alapulnak.

Az irányelv lefekteti a jelentős fióktelep fogalmát és meghatározásának módját is. A jelentős fióktelepekkel rendelkező fogadó országok felügyeleti hatóságai megfelelő információs szintjének biztosítása érdekében az irányelv előírja a hazai felügyelet számára minden olyan információ átadását, amely lényeges hatást gyakorolhat a jelentős fióktelep működésére, és/vagy a fogadó ország pénzügyi piacára. A jelentős fióktelep felügyeleti hatósága az EU-szinten konszolidáló felügyeleti hatóság döntése szerint részt vehet a felügyeleti kollégium működésében. Ezen túl, a válsághelyzetek kezelésében, a felügyeleti intézkedések tervezése során is helyet ad a jelentős fiókteleppel rendelkező fogadó országok felügyeleti hatóságainak a felügyeleti együttműködésben. További előrelépés, hogy válsághelyzetnek minősül a jelentős fióktelepekkel rendelkező fogadó országok pénzügyi piacán felmerülő pénzügyi zavar is.

Likviditási kockázat kezelésének megerősítése

Az irányelv a likviditásra vonatkozó kockázatkezelési előírásokat kiegészíti, és részletesebb, egyben szigorúbb követelményeket támaszt – az arányosság elvének megtartásával. A likviditási kockázat kezelésének felügyeleti felülvizsgálatára vonatkozó rendelkezések pedig az új követelményeknek megfelelően szintén bővülnek.

Az irányelv szerint a bankoknak diverzifikált finanszírozási szerkezetet kell kialakítani, különböző eszközökkel kell a likviditási kockázatot mérsékelni (limitrendszer, likviditási puffer). A likviditási kockázat megfelelő időhorizontokra (napon belül is) vonatkozó mérésére, kezelésére és monitorizálására részletes stratégiákat, szabályozást, rendszereket, módszertant kell kialakítani üzletágakra, devizákra és jogi egységekre szabottan, megfelelő allokációs mechanizmussal. A bankoknak figyelembe kell venni a likvid eszközök helyét, és azok csoporttagok és tagországok közötti mobilizálhatóságának szabályozási és gyakorlati – időbeli – korlátait. A módosítás összetett alternatív forgatókönyvek kidolgozását követeli meg, melyet figyelembe kell venni a belső szabályzatokban, limitrendszerekben. A reputációs kockázat is bekerül a likviditási kockázat értékelésének szempontjai közé. Az irányelv szerint a nemzetközileg aktív bankok likviditáskezelésének értékelése felügyeleti kollégiumok keretében, a hatóságok együttműködésében történik majd.

Értékpapírosítási pozíciók tőkekövetelménye és kockázatkezelési követelményei

A Bizottság jelentős mértékben szigorítja az értékpapírosításhoz kapcsolódó követelményeket a kockázatot átadó (értékpapírosítást kezdeményező – originator), a szponzor (jellemzően likviditást biztosító), és az értékpapírosítási pozíciókba befektető hitelintézetekre is, melyet az ún. „originate to distribute model” (azaz a kockázatvállalást követő értékpapírosítás,

értékpapírosítási célzattal vállalt kockázatok) térhódítása, a mögöttes kockázatok szoros figyelemmel követésének hiánya indokolt. A javaslat kockázatkezelési és tőkekövetelmény szabályokat fogalmaz meg, továbbá nyilvánosságra hozatali követelményeket támaszt.

A Bizottság a kockázatot átadó és a szponzor hitelintézeteket az átadott pozíciók kockázatának meghatározott mértékű megtartására (5%) kötelezi. Az irányelv az értékpapírosítási pozíciókba (az értékpapírosításra kerülő kitétségek hitelezési kockázatát megtestesítő értékpapírokba) befektető hitelintézetekre is határoz meg követelményeket, mely szerint a befektetőnek az értékpapírosítási pozíciók mögöttes kockázatait nyomon kell követnie és értékelnie kell (due diligence). Ha e követelményeknek nem tesz eleget az értékpapírosítási pozícióba befektető hitelintézet, „büntető” (1250%-os kockázati súly) tőkekövetelmény vonatkozik ezen pozíciókra.

CRD III

A tőkekövetelmény irányelv harmadik módosítására az Európai Bizottság 2009 júniusában tett javaslatot⁴, melynek célja a kereskedési könyvbe sorolt tételek és az összetett értékpapírosítási pozíciók tőkekövetelményének megerősítése, illetve a hitelintézetek és befektetési vállalkozások javadalmazási politikájára vonatkozó elvárások uniós szinten történő rögzítése.

Az összetett, újraértékpapírosított értékpapírosítási pozíciók tőkekövetelménye

A tervezet azon értékpapírosítási pozíciókra, melyek értékpapírosítási pozíciók újraértékpapírosításával keletkeztek, magasabb tőkekövetelményt határoz meg az egyszerű értékpapírosítási pozíciókhoz képest. Az összetett, újraértékpapírosított értékpapírosítási pozíciókba történő befektetésekre a tervezet előírja, hogy a hitelintézetek a mögöttes kitétségek kockázatértékelését végezzék el minden esetben, ennek hiányában pedig 1250%-os büntető súlyozás alkalmazandó. Az összetett, újraértékpapírosított értékpapírosítási pozíciók fogalmának egységes értelmezését célzó szempontok kidolgozására a CEBS kap felhatalmazást. A tőkekövetelmény szigorítására vonatkozó javaslat csak az új értékpapírosításokra vonatkozik, a jelenlegi pozíciókra csak a mögöttes portfólió módosítása esetén, átmeneti időszakot követően kell a magasabb tőkekövetelményt alkalmazni.

A tervezet a kereskedési könyvi értékpapírosítási pozíciók piaci kockázati tőkekövetelmény számítását is módosítja, amely ezután a banki könyvi értékpapírosítási pozíciókhoz hasonlóan kerül meghatározásra, mivel az ezen pozíciók normál hitelviszonyt megtestesítő értékpapírként történő eddigi kezelése e pozíciók valós piaci kockázatát nem tükrözte.

Az értékpapírosítási pozíciókra vonatkozó közzétételi követelmények pedig kiegészülnek a kereskedési könyvbe sorolt értékpapírosítási pozíciók közzétételével.

A kereskedési könyvi tételek piaci kockázatának belső modell módszer szerinti tőkekövetelmény számítása

A tervezet a hitelintézetek kereskedési könyvi tételeinek piaci kockázati tőkekövetelmény számítására alkalmazott belső modellekkel szembeni követelményeket szigorítja. A 2007-2008-as események hatására bebizonyosodott, hogy a belső modellek alulbecslik a stressz helyzetekben felmerülő veszteségek mértékét, így az ezek fedezetéhez szükséges tőke mennyiségét. A tervezet előírja, hogy a hitelintézetek a piaci stresszhelyzetek esetén felmerülő veszteségekre külön becslést készítsenek, javítva ezzel a modell hatékonyságát, és

⁴ A javaslat elérhető a Bizottság honlapján a következő címen:

http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/index_en.htm#revision

csökkentve a tőkére gyakorolt prociklikus hatást. A hitelintézeteknek nemcsak a nemteljesítés kockázatát kell becsülniük a jövőben, hanem a hitelminőség romlásból fakadó veszteségeket is. Az értékpapírosítási pozíciók kockázatának meghatározására pedig egy külön tőkekövetelmény számítási módszertant kell a hitelintézeteknek bevezetni.

Javadalmazás

A tervezet szerint a hitelintézeteknek és befektetési vállalkozásoknak olyan – tevékenységükkel és a szervezet méretével, összetettségével arányos – javadalmazási politikával kell rendelkezni, mely összhangban van és elősegíti a prudens és hatékony kockázatkezelést. A javaslat a javadalmazási politikák felülvizsgálatát beemeli a felügyeleti felülvizsgálati folyamat (SREP) kereteibe, és a nem megfelelő javadalmazási politikával rendelkező intézményekkel szemben különböző felügyeleti intézkedésekre ad jogosítványt. A felügyeleti hatóságok előírhatják a javadalmazási politika módosítását, az intézmény által vállalt kockázatok csökkentését, és pótlólagos tőkekövetelmény előírására is felhatalmazást ad a tervezet. A javaslat hatóköre azon alkalmazottak javadalmazására terjed ki, akik tevékenysége az intézmény által vállalt kockázatokra lényeges hatást gyakorolhat.

A Bizottság az irányelv módosításával a 2009 áprilisában közzétett ajánlásának⁵ elemeit – néhány módosítással – teszi kötelezővé, így biztosítva a korábban önszabályozó módon alkalmazhatónak tartott elvárások széleskörű alkalmazását.

A Bizottság javadalmazási politikára vonatkozó elvárásait a de Larosière jelentésben foglalt ajánlásra alapozta, továbbá figyelembe vette a Financial Stability Forum (FSF) által megjelentetett javadalmazási elveket (Principles on Sound Compensation Practices) is. A CEBS szintén kidolgozta 2009 áprilisában saját ajánlását, mely részletes iránymutatást ad a javadalmazási politikával szemben megfogalmazott elvárásokról⁶.

CRD IV

Az Európai Bizottság 2009 júliusában konzultációs munkaanyagot⁷ jelentetett meg, melyben négy területen javasol módosításokat a tőkekövetelmény szabályozásban:

1. Gazdasági cikluson átívelő várható veszteség alapú tartalékképzés bevezetése
2. A nem hazai devizában denominált, lakóingatlan fedezete mellett nyújtott kitétségekre vonatkozó pótlólagos tőkekövetelmény előírása
3. A nemzeti opciók és diszkréciók megszüntetése, a szabályozás egységesítése
4. A pénzügyi intézmények által nem a székhely szerinti országban létesített fióktelepek közzétételi előírásairól szóló irányelv egyszerűsítése

A Bizottság a hitelintézetek mérlegfőösszegének túlzott növekedésének fékezésére a tőkeáttételt szabályozó módosítási javaslatot is elő kíván terjeszteni a közeljövőben, mely várhatóan összhangban lesz a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság kidolgozás alatt álló ajánlásával.

⁵ Commission Recommendation C(2009) 3159 of 30 April 2009 on remuneration policies in the financial services sector

⁶ A CEBS ajánlásában foglalt elveket tartalmazza a Felügyelet elnökének A javadalmazási politika alkalmazásáról szóló I./2010. ajánlása

⁷ Az összefoglaló alapjául szolgáló dokumentum elérhető a következő címen:

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2009/capital_requirements_directive/CRD_consultation_document_en.pdf

A magyar hatóságok (Pénzügyminisztérium, Magyar Nemzeti Bank, PSZÁF) közös álláspontot fogalmaztak meg a konzultációs munkaanyaggal kapcsolatban, mely a Bizottság részére megküldésre került⁸.

Gazdasági cikluson átívelő várható veszteség alapú tartalékképzés

A Bizottság a szavatoló tőke és a jövedelmezőség stabilitásának biztosítása érdekében javasolja, hogy a hitelintézetek a banki könyv hitelkockázatot hordozó tételeire gazdasági cikluson átívelő várható veszteség alapú tartalékképzést (through-the-cycle expected loss provisioning/dynamic provisioning) vezessenek be. A módszer lényege, hogy a hitelintézetek a gazdasági ciklus felfelé ívelő szakaszában a kockázatok által indokolt mértéknél magasabb tartalékokat képeznek, amelyeket a ciklus lefelé menő szakaszában elszenvedett veszteségek fedezésére felhasználhatnak. Az új típusú tartalék meghatározására és annak felhasználására a Bizottság egységes módszertan bevezetését javasolja, melyre a munkaanyagban javaslatot tesz.

Mivel a javasolt tartalékképzés a várható veszteségek fedezésére irányul, ezért a Bizottság tervei szerint a szavatoló tőke számításakor nem vehető figyelembe, hiszen az a nem várható veszteségek fedezését szolgálja. A Bizottság az új tartalékolási módszertan alkalmazását mind egyedi, mind konszolidált szinten alkalmazni kívánja. Az új módszertanhoz pedig közzétételi követelmények is kapcsolódnak.

A Bizottsági javaslat kidolgozása a nemzetközi számviteli sztenderdalkotók tartalékképzési módszertanának felülvizsgálatával párhuzamosan folyik, mely a jelenlegi „incurred loss” alapú modell helyett az „expected cash-flow” modellre térne át. Ennek eredménye befolyásolja majd a Bizottság által a tartalékképzés meghatározására javasolt módszertan részleteit.

A nem hazai devizában denominált, lakóingatlan fedezete mellett nyújtott kitettségekre vonatkozó pótlólagos tőkekövetelmény

A felelős hitelezés koncepciójának erősítése keretében a nem hazai devizában denominált, lakóingatlan fedezete mellett nyújtott lakossági hitelezés visszafogása érdekében kiadott, kötelező erővel nem bíró ajánlások nem jártak sikerrel az elmúlt időszakban, így a Bizottság büntető jellegű pótlólagos tőkekövetelmény bevezetését tervezi ezen kitettségekre a CRD irányelv módosítása révén.

A pótlólagos tőkekövetelmény azon nem hazai devizában denominált, lakóingatlan fedezetű kitettség-részre vonatkozna, mely esetében a hitelösszeg fedezethez viszonyított aránya (LTV) egy meghatározott értéket – a Bizottság javaslatában 50%-ot – meghaladna. A fedezet értékének meghatározásánál annak piaci értékét kell alapul venni. Az 50%-os arányt nem meghaladó esetekben a nem hazai devizában fennálló kitettségekre is a normál kockázati súly vonatkozna. Amennyiben viszont a hitelintézet a fedezet értékének 100%-ánál is magasabb hitelösszeget folyósít, a 100%-ot meghaladó rész 1250%-os súllyal súlyozandó, azaz a hitelintézetnek ezen kitettség-részt teljes egészében szavatoló tőkével kell fedezni. Az 50% és 100% közötti LTV arány esetén az LTV növekedésének megfelelően növekszik az alkalmazandó kockázati súly 35%-ról 1250%-ra.

⁸ Az Európai Bizottság honlapján a beérkezett észrevételek között elérhető a magyar vélemény:
http://circa.europa.eu/Public/irc/markt/markt_consultations/library?l=/financial_services/requirements_directive/public_authorities/hungaryauthorities/ EN 1.0 &a=d

Abban az esetben viszont, ha a hitelfelvevő a kitettségnek megfelelő devizában igazolhatóan stabil és a törlesztés teljesítéséhez fenntartható devizaforrással rendelkezik, a pótlólagos tőkekövetelmény előírást nem kell alkalmazni. A pótlólagos tőkekövetelmény a módosítás hatályba lépését megelőzően fennálló állományra sem alkalmazandó.

A nemzeti opciók és diszkréciók megszüntetése, a szabályozás egységesítése

A Bizottság módosítási javaslatában a prudenciális szabályozás egységesítése érdekében a jelenleg fennálló 101 nemzeti opció és diszkréció fokozatos felszámolását tűzte ki. A de Larosière jelentésben is szereplő szabályozási harmonizáció ugyanakkor szükséges feltétele a tervezett új felügyeleti rendszer keretében felállítandó Európai Bankfelügyeleti Hatóság technikai sztenderd alkotásához is. A Bizottság emellett az egységes alkalmazás elősegítése érdekében a kulcsfontosságú területeken maximum harmonizációt kíván megvalósítani.

Mivel a CRD irányelv minimum harmonizációs irányelv, a tagállamok nemzeti szinten az irányelv által nem szabályozott, vagy uniós szinten nem harmonizált területen további szabályozást vezethetnek be, illetve az irányelv által szabályozott egyes területeken szigorúbb eljárást alkalmazhatnak. A Bizottság a szigorúbb szabályozás alkalmazásából adódó tagállami eltérések megszüntetése érdekében kívánja bevezetni az alábbi területeken a maximum harmonizációt, és megszüntetni a tagállami eltérések lehetőségét:

- minimum tőkekövetelmény számítás (sztenderd módszer, IRB módszer, fedezetek figyelembe vétele),
- nagykockázat-vállalás,
- prudenciális információk nyilvánosságra hozatala.

A pénzügyi intézmények által nem a székhely szerinti tagországban létesített fióktelepek közzétételi előírásairól szóló irányelv egyszerűsítése

A Bizottság a pénzügyi szabályozás egyszerűsítését célzó projekt keretében áttekintette a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások által nem a székhely szerinti országban létesített fióktelepek közzétételi előírásairól szóló 89/117/EGK irányelv rendelkezéseinek tagállamok általi alkalmazását.

A Bizottság a felmérés eredményének ismeretében javasolja, hogy a más tagállamban bejegyzett pénzügyi intézmény anyavállalattal rendelkező fióktelepek esetében az anyavállalat pénzügyi kimutatásainak közzétételén túl ne terhelje közzétételi kötelezettség a fióktelepeket. Ennek megfelelően az irányelvből törlésre kerülne a tagállamok azon joga, mely további információk nyilvánosságra hozatalának megkövetelésére nyújt lehetőséget. Ily módon több mint 200 uniós belüli fióktelep adminisztrációs terhei csökkenhetnek, miközben a fióktelepek működéséért felelős anyavállalatok összevont alapú pénzügyi kimutatásai továbbra is nyilvánosságra kerülnek. A harmadik országban bejegyzett anyavállalattal rendelkező fióktelepek esetében az irányelvi szabályozás a javaslat szerint változatlan marad.

A CRD módosítások uniós elfogadásának várható ütemezése

A CRD I a 2006/48/EK irányelv rendelkezéseit módosító 2009/83/EK és a 2006/49/EK irányelv rendelkezéseit módosító 2009/27/EK irányelveket foglalja magában, melyet az Európai Bizottság komitológiai eljárás keretében 2009 folyamán elfogadott. A CRD többi jelenleg folyamatban lévő módosítása együttdöntési eljárás alá tartozik, melyek uniós elfogadása jelentősen elhúzódhat a Tanács (a tagállamok) és a Parlament egyet nem értése esetén.

A CRD II módosítási javaslatát az Európai Bizottság 2008 októberében jelentette meg. Az Európai Tanács és a Parlament a javaslatot jelentős mértékben átdolgozta, mely 2009 őszén jelent meg a 2009/111/EK irányelvként.

A CRD III jelenleg egyeztetés alatt áll az Európai Parlament előtt, mely legkorábban 2010 nyarán dönt a tervezetről. Az irányelv módosítás tagállami átültetésére így – a jelenlegi tervek szerint – a Tanácsi jóváhagyást követően még fél év sem jut.

A CRD IV egyelőre konzultációs dokumentumként került meghirdetésre. Bár a tervezetben 2012. december 31-i jogharmonizációs rendelkezések szerepelnek, nem látható előre a módosító javaslatok uniós elfogadásának menete.

	Európai Bizottság javaslata	Európai Tanács egyetértő döntése	Európai Parlament jóváhagyása	Európai Tanács végső jóváhagyása	Átültetési határidő (várható)	Alkalmazási határidő (várható)
CRD I Technikai rendelkezések 2009/27/EK 2009/83/EK	Bizottsági irányelv komitológia 2009.04.07. 2009.07.27.	-	-	-	2010.10.31.	2010.12.31.
CRD II 2009/111/EK Hibrid tőke Nagykockázat-vállalás Felügyeleti együttműködés Likviditás Értékpapírosítás	2008.10.01.	2008.12.02.	2009.05.06.	2009.09.16.	2010.10.31.	2011.01.01.
CRD III Kereskedési könyv Értékpapírosítás Javadalmazás	2009.06.13.	2009.11.10.	2010. nyár?	2010. nyár?	2011.01.01.?	2011.01.01.?
CRD IV Dinamikus tartalékolás FX lakóingatlan többlettőke Nemzeti diszkréciók Fiók közzététel	még nem hivatalos javaslat	?	?	?	2012.12.31.?	?

Hazai jogszabály módosítási munkálatok a CRD módosítások átültetésére

A CRD módosítások hazai jogszabályi környezetbe történő átültetése során a hitelintézetek és befektetési vállalkozások tevékenység végzésére vonatkozó minden jelentősebb törvényi és rendeleti szintű jogszabályt módosítani szükséges (lásd összefoglaló táblázat). A CRD I-II-III módosítások átültetésére vonatkozó hazai jogszabály módosítási javaslatokat együttesen, 2010 folyamán kell elvégezni, mivel ezen új rendelkezéseket az intézményeknek 2011. január 1-jétől kell alkalmazni.

A CRD I-II-III-IV hazai szabályozásba történő átültetése során módosítandó jogszabályok az alábbiak:

Módosítandó hazai jogszabályok	CRD I	CRD II	CRD III	CRD IV
Törvényi szintű szabályozás:				
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról	x	x	x	x
2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról		x	x	
2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól	x	x	x	x
Rendeleti szintű szabályozás:				
196/2007. (VII. 30.) Korm. rendelet a hitelezési kockázat kezeléséről és tőkekövetelményéről	x	x		x
200/2007. (VII. 30.) Korm. rendelet a működési kockázat kezeléséről és tőkekövetelményéről	x			x
244/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet a kereskedési könyvben nyilvántartott pozíciók, kockázatvállalások, a devizaárfolyam kockázat és nagykockázatok fedezetéhez szükséges tőkekövetelmény megállapításának szabályairól és a kereskedési könyv vezetésének részletes szabályairól	x	x	x	x
234/2007. (IX. 4.) Korm. rendelet a hitelintézetek nyilvánosságra hozatali követelményének teljesítéséről	x	x	x	x
380/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a hitelintézetek értékpapírosítási tőkekövetelményéről	x	x	x	x
164/2008. (VI. 27.) Korm. rendelet a befektetési vállalkozás kockázatvállalására és kockázatkezelésére vonatkozó információk nyilvánosságra hozataláról	x	x	x	x
169/2008. (VI. 28.) Korm. rendelet a befektetési vállalkozás működési kockázatának tőkekövetelményéről	x			x
301/2008. (XII. 17.) Korm. rendelet a befektetési vállalkozás hitelkockázatáról	x	x	x	x
27/2007. (XII. 20.) PM rendelet az összevont alapú szavatoló tőke és összevont alapon számított tőkekövetelmény számításáról		x		x
250/2000. (XII.24.) Korm. rendelet a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól				x
45/2008. (XII. 31.) PM rendelet a hitelintézetek által a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete részére szolgáltatandó adatok köréről és az adatszolgáltatás módjáról	x	x	x	x

Az uniós módosítások átvétele során fontos szempont a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó egységes hazai szabályozás kialakítása, illetve célszerű lenne a két intézményi kör tekintetében az eredeti CRD szabályozás átültetése során keletkezett eltérések és ellentmondások megszüntetése. Ennek érdekében a Hpt. és Bszt. rendelkezéseinek, továbbá a vonatkozó kormányrendeletek szövegének harmonizálása szükséges.

A jogszabály módosítási javaslatok kidolgozása során lehetőség nyílik továbbá az eredeti CRD szabályozást átültető rendelkezések javítására is, felhasználva a felügyeleti vizsgálatok

során megszerzett tapasztalatokat. Számos rendelkezés gyakorlati alkalmazása során merült fel értelmezési kérdés, melyek egységes értelmezését a jogszabály módosítása, illetve kiegészítése biztosíthatja. E módosításokhoz az Európai Bizottság által felállított szakértői munkacsoport (Capital Requirements Directive Transposition Group) által kiadott európai szintű állásfoglalások is iránymutatást adnak, illetve biztosítják az európai szintű egységes értelmezést.